

З метою досягнення результату — сформованості правової культури майбутніх учителів — необхідно використовувати при викладанні правознавства не тільки норми позитивного, а й природного права, які в подальшому, може навіть більшою мірою зможуть плинути на правову свідомість педагога загальноосвітнього навчального закладу. Реалізувати зміст визначених дефініцій у свідомості кожного студента — одному викладачеві правознавства навіть за наявності спеціально розробленого посібника не під силу. Тут потрібні зусилля викладачів всіх кафедр ВНЗ, які причетні до процесу реалізації змісту професійної підготовки майбутніх педагогів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бачинин В. А. Философия права и преступления. — Харьков: Фолио, 1999. — 607 с.
2. Генік Л. Виховне значення Десятьох заповідей Божих (Декалогу) // Завуч. — 2002. — № 3 (117). — С. 23–27.
3. Іова В. Ю. Формування правової культури особистості на засадах духовності: Навчально-методичний посібник. — Кам'янець-Подільський: Абетка, 2001. — 168с.
4. Менюк О. А. Формування правової культури підприємця: теоретичні та прикладні аспекти. — К.: Оріяни, 2001. — 172 с.
5. Правознавство: Навч. посібник / В. І. Бобир, С. Є. Демський, А. М. Колодій та ін; За ред. В. В. Копейчикова. — 2-е вид., перероб. та доп. — К.: Юрінком Інтер, 1999. — 704 с.
6. Правосвідомість майбутнього вчителя: соціально-педагогічні засади формування: Методичні рекомендації викладачу — науковцю, вчителю, соціальному педагогу, студенту / Л. В. Кічук (уклад.). — К.: Четверта хвиля, 2001. — 71 с.

Віктор ДУГАНЕЦЬ

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ АГРОІНЖЕНЕРНОГО ПРОФІЛЮ НА ФІЛІАЛАХ КАФЕДР

У статті запропонована технологія організації проведення занять на підприємствах при підготовці майбутніх фахівців із спеціальності «механізація сільського господарства» спеціалізації «механізація переробки та зберігання сільськогосподарської продукції» на основі передового досвіду Подільського державного аграрно-технічного університету.

Одним із найефективніших засобів адаптації людини до сучасного життя є освіта як організований педагогічний процес пізнання, розвитку, спілкування і творчості. У світі склалися дві системи освіти: підтримувальна та інноваційна. Підтримувальна система спрямована на підготовку людини до вирішення повсякденних проблем, підтримання способу життя й діяльності. Інноваційна освіта орієнтована на майбутнє і пов'язана з підготовкою людини до використання методів прогнозування, моделювання, проектування в житті та професійній діяльності [1].

Підтримувальна система освіти має за мету озброєння молоді переважно певним набором наукових фактів і положень, а інноваційна — вироблення у студентів самостійного підходу до будь-якої наукової, соціальної, технічної чи життєвої проблеми.

Одвічні проблеми педагогічної науки «чого навчати та як навчати?» і нині є актуальними. На ці питання є тисячі відповідей, проте немає жодної, яка би вмістила всю гамму різноманітності та суперечності сьогодення.

За нашою методикою доцільно обмежитися простою й дієвою формулою: «Вчитись умінь, знань і навичок сьогодні й впродовж життя гуманно і ефективно...» [2]. Так вважають і в Міністерстві освіти і науки України.

Інтенсивний та бурхливий розвиток науки і техніки впродовж останніх десятиліть, досягнення в сучасних інформаційних технологіях, перенесення новітніх військових технологій на цивільні галузі спричинили великий вплив на зміст, цілі і завдання педагогіки загальної середньої, професійно-технічної і вищої освіти.

Однією з основних проблем педагогіки є збільшення обсягів засвоєння інформації без збільшення при цьому термінів навчання. Проте прагнення засвоїти максимальний обсяг інформації, деталізація відомостей про всі, хай навіть дуже цікаві й важливі новинки науки і

техніки, гальмують розвиток здібностей студентів до самостійного мислення, вироблення навичок застосування основних законів науки, знаходження і сприймання нових знань. Ці явища завдають шкоди не лише студентам, а й фахівцям на початку трудової діяльності [3, 4].

За умов реформування аграрного сектора економіки країни зріс попит на фахівців, які здатні активно впливати на соціально-економічні процеси, приймати конструктивні рішення, проявляти сумлінність і компетентність у складних ситуаціях виробництва. Вся система навчально-виховної роботи в аграрному ВНЗ спрямована на формування особистості, спроможної ефективно виконувати завдання та обов'язки певного рівня професійної діяльності. Наразі в передових країнах світу в моделі фахівця професіоналізм, компетентність і майстерність є на першому місці. Так має утвердитись і в Україні.

Деякі теоретичні проблеми підготовки інженерів-механіків сільськогосподарського виробництва розглядалися у дисертації Є. Корушкіна [5]. Однак вона виконана на початку 1960-х років, тож за нею неможливо простежити генезису цього питання в наступний період. Крім того, практичне виробниче навчання розглядається в цій праці на прикладах сільськогосподарської техніки 1950-х років.

Теоретико-методологічним проблемам фахової діяльності інженерів присвячені праці Ю. Нагірного [6] та інших дослідників [7; 8; 9]. Ними обґрунтовано принципи побудови ієрархії систем діяльності, встановлено основні складові простору професійної діяльності інженерів-механіків та умов прийняття інженерних рішень, показано шляхи втілення діяльнісного підходу в змісті навчання фахівців аграрного виробництва.

Незважаючи на вказані праці, проблему професійної підготовки майбутніх інженерів-механіків сільськогосподарського виробництва у ВНЗ недостатньо вивчено як в теоретико-методологічному, так і практичному аспектах. Поза увагою дослідників залишилися наукове обґрунтування поєднання теоретичної і практичної підготовки спеціалістів на філіалах навчальних підрозділів університетів, створених безпосередньо на виробництві [10; 11; 12], а також розмежування освітньо-кваліфікаційних рівнів і психолого-педагогічні аспекти навчання фахівців з механізації сільського господарства, концептуальні ідеї щодо особистісно орієнтованого підходу до професійної підготовки, застосування нових інформаційних технологій навчання. Крім того, відсутні дослідження, в яких би було науково обґрунтовано педагогічну систему навчання інженерних фахівців з використанням ресурсів філіалів кафедр, створених на виробництві.

Аналіз наукових досліджень з питань організації проведення занять на філіалах кафедр, створених на виробництві, виявив, що питання програмування технологій, виконані на концептуальному рівні, переважно не конкретизовані як для спеціальностей загалом, так і для окремих напрямів підготовки. Не розкриті, зокрема, особливості планування занять на виробництві з урахуванням специфіки і напрямку діяльності підприємства, програмування навчальної і самостійної роботи в межах окремих дисциплін фахової випускної кафедри, а також навчального плану з урахуванням міжпредметних зв'язків з іншими дисциплінами, які вивчались раніше та паралельно для спеціалізації «Механізація переробки та зберігання сільськогосподарської продукції». Не застосовуються ресурси та матеріально-технічна база передових підприємств, розташованих в регіоні ВНЗ, знання, вміння і практичний досвід передових фахівців виробничої галузі.

Основною метою нашого дослідження є розробка методики та узагальнення досвіду проведення занять з використанням ресурсу філіалів кафедр на виробництві для студентів спеціальності «механізація сільського господарства» спеціалізації «механізація зберігання та переробки сільськогосподарської продукції», які здобувають диплом освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавра».

Для реалізації мети необхідно вирішити наступні завдання:

- 1) виокремити з робочих програм дисциплін навчального плану всі види навчальної роботи, їх зміст й обсяги, які мають тематичний напрямок профілюючої кафедри;
- 2) виокремити всі навчальні та виробничі практики з дисциплін спеціального напрямку фахової випускної кафедри;
- 3) розробити схему тематичного змісту занять, які проводитимуться з використанням ресурсу філіалів фахової кафедри на виробництві;

4) описати механізм впровадження та досвід практичного функціонування, методики проведення занять з використанням ресурсів філіалів кафедри механізації зберігання та переробки сільськогосподарської продукції Подільського державного аграрно-технічного університету (ПДАТУ), створених на виробництві.

Філіали профілюючих кафедр на виробництві посилюють практичну спрямованість навчання у ВНЗ, дозволяють всебічно враховувати потреби сучасного виробництва, перспективи науково-технічного прогресу в галузі при підготовці спеціалістів з вищою освітою.

При підготовці фахівців інженерних кадрів філіали кафедр аграрних ВНЗ, створені на передових підприємствах АПК, дають можливість організувати навчальний процес в реальних виробничих умовах на базі сучасних устаткування і технологій. Кафедрою механізації зберігання та переробки сільськогосподарської продукції інституту механізації і електрифікації сільського господарства ПДАТУ на створено 12 своїх філіалів кафедр на виробництві. Як правило, філіали створювались на з такими підприємствами й організаціями, як Кам'янець-Подільська фірма «Лактіс» підприємство «Промет», ТзОВ «Верест» у м. Дунаївці, фірма «Деметра», ВАТ «Адамс» у м. Кам'янець-Подільський, ЗАТ «Хмельницька макаронна фабрика», ЗАТ «Хмельницька кондитерська фабрика «Конфілд», ЗАТ «Хмельпиво» у м. Хмельницький.

Перераховані Філіали кафедри організовані з перерахованими підприємствами в 2000–2003 рр. на основі договорів рекомендованих і затверджених науково-методичним центром аграрної освіти України. Від 2004–2005 навчального року філіали кафедр на підприємстві організовуються (і ліквідовуються) сумісним наказом ВНЗ і підприємства.

Узагальнення накопиченого досвіду ПДАТУ дозволяє рекомендувати спорідненим кафедрам аграрних ВНЗ заходи щодо покращення організації роботи філіалів на виробництві.

Функції філіалів кафедр на виробництві визначаються потребою в спеціалістів тієї чи іншої галузі, специфікою ВНЗ, матеріальною базою і потенційним забезпеченням спеціальних кафедр.

Найважливіша з них — організація навчального процесу студентів, який сприяє кращій адаптації останніх до конкретних виробничих умов, отриманню ними навичок організаторської діяльності і роботи конкретного спеціального напрямку в передових колективах.

За останні роки робота філіалів кафедри механізації переробки та зберігання сільськогосподарської продукції органічно ввійшла в систему викладання спеціальних курсів студентам інституту механізації сільського господарства ПДАТУ. При вивченні кожного із змістових модулів деяких спеціальних дисциплін передбачено проведення виїзних занять на філіалах кафедри. Заняття проводяться для студентів інженерних спеціальностей із напрямів:

- 6.100102 «процеси, машини та обладнання агропромислового виробництва»;
- 6.050502 «інженерна механіка»;
- 6.051701 «харчові технології та інженерія».

Заняття із студентами за тематикою, передбаченою робочою програмою ВНЗ, проводять безпосередньо на виробництві провідні фахівці підприємств спільно з викладачами ПДАТУ в спеціально обладнаних для цього приміщеннях. Як правило, на курсі проводяться, залежно від спеціалізації, від 4 до 14 годин занять на виробництві з використанням його матеріально-технічної бази.

При проведенні практичних занять на філіалі кафедри механізації переробки та зберігання сільськогосподарської продукції у ВАТ «Адамс» основна увага приділяється цеху або відділенню, відповідним спеціальностям, технологіям переробки тієї чи іншої продукції, будові технологічної лінії, вимогам до експлуатації машин, апаратів та обладнання, конструктивним особливостям машин, або їх елементів тощо. Студентів знайомлять з центральним пультом автоматичного управління, технологічними лініями, розміщеними на виробництві, та відповідними режимами функціональних складових. Вивчається будова та режими використання машин та апаратів. За три роки роботи на філіалах проведені заняття більш ніж з 800 студентами.

Під час проведення практичних занять на філіалах кафедри у ВАТ «Верест» і «Техно-Верест» закріплюються знання студентів із спеціальних дисциплін, зокрема «Технологія

конструкційних матеріалів», «Машини й апарати харчових виробництв», «Технологічне обладнання підприємств харчової та переробної промисловості». Студенти знайомляться з новітніми досягненнями і передовою технологією в машинобудуванні. Так, у конструкторському бюро ВАТ «Техно-Верест» вони мають змогу спостерігати за роботою конструктора з використанням сучасних персональних ЕОМ і новітнього програмного забезпечення та спробувати свої сили і закріпити теоретичні навички під час проходження виробничої практики. У 2006–2007 навчальному році заняття на цьому підприємстві проводилися для трьох потоків студентів.

Включення філіалу в систему навчання дозволяє студентам отримати реальні знання, підвищити якість їх професійної підготовки. У цьому важливу роль відіграє залучення до педагогічної роботи провідних фахівців підприємств на правах погодинної оплати праці або сумісництва.

Філіал кафедри на виробництві дозволяє здійснювати виробничу практику студентів, що в майбутньому мають працювати за фахом. При цьому студенти не тільки знайомляться з передовими технологіями, набувають необхідних професійних навичок, а й на матеріалах профільних підприємств виконують курсові та дипломні проекти.

Так, за час роботи філіалів кафедри механізації переробки та зберігання сільськогосподарської продукції більшість студентів проходять виробничу практику і виконують курсові проекти за матеріалами практики.

Робота філіалів кафедри сприяє підвищенню ефективності дипломного проектування студентів, оскільки дипломні проекти виконуються на реальних матеріалах виробництва і за його замовленням. Як правило, такі проекти для студентів інженерних спеціальностей передбачають:

- експериментальні дослідження, такі як розробка елементів нових технологій, участь у створенні й удосконаленні нових машин і апаратів і тощо. (для студентів, які готуються працювати в науково-дослідних установах, передових підприємствах);

- впровадження нових технологій, розроблених або діючих на підприємстві (для студентів, що налаштовуються працювати або вже працюють на виробництві — в переробних цехах, комбінатах із зберігання та переробки зерна і т. д.);

- узагальнення передового досвіду, нових форм економічного господарювання.

Керівниками таких дипломних проектів є фахівці господарства, тому захист цих проектів проводиться безпосередньо на виробництві на виїзних засіданнях Державних екзаменаційних комісій (ДЕК) чи за участю в роботі ДЕК фахівців, — як правило, керівників або головних спеціалістів переробних підприємств. Так, у минулому навчальному році в роботі ДЕК на захисті бакалаврських проектів зі спеціальності «обладнання переробних і харчових виробництв» приймав участь генеральний директор ТзОВ «Верест».

Досвід застосування такої методики переконує, що захист на виробництві підвищує відповідальність дипломника і його наукового керівника за якість підготовки роботи. По суті — це здача роботи «представнику замовника», оскільки в процесі захисту беруть участь фахівці господарства, зацікавлені в результатах впровадження наукових досягнень у своєму виробництві, а також важлива форма наукового зростання наставників-педагогів, викладачів кафедри. Вона сприяє підвищенню впливу кафедри на напрямок розвитку відповідної галузі на конкретному підприємстві. Один з шляхів здійснення подібного впливу — проведення сумісних наукових досліджень з фахівцями господарства. Викладачі кафедри за останні два роки разом із фахівцями ВАТ «Хмельпиво» проводять наукові дослідження з удосконалення технологічних процесів та обладнання технологічної лінії виробництва пива. Результати наукових досліджень співробітників кафедри і працівників філіалів систематично публікуються в спеціальних виданнях. За час роботи філіалів опубліковано майже десять спільних робіт.

Систематичне ознайомлення з новітніми досягненнями вітчизняної і зарубіжної науки, знання перспективних технологій, нових матеріалів, перспективних технологічних ліній, сучасних машин і механізмів, систем автоматичного проектування, новітнього програмного забезпечення, участь в наукових дослідженнях, що проводяться на філіалах, сприяє підвищенню кваліфікації викладачів кафедри і дозволяє їм перебувати на передовому рівні своєї галузі.

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

План проведення занять на філіалі кафедри механізації зберігання та переробки сільськогосподарської продукції у ВАТ «АДАМС»

Спеціальність «обладнання переробних та харчових виробництв»

Курс	Дисципліна	Лекції		Лабораторно-практичні		Практичні	
		Всього	в ВАТ «АДАМС»	Всього	в ВАТ «АДАМС»	Всього	в ВАТ «АДАМС»
III	МЗПСГП	12	2	42	6	14	10
	Машини і обладнання підприємств переробної промисловості	10	-	12	2	6	6
	Технологія переробки продукції	6	-	-	-	8	8
IV	Технологія переробки	8	2	12	4	10	6
	Машини і апарати	8	2	12	2	6	4
	Технологічні процеси	10	4	8	2	2	2
	Технологія машинобудування	12	4	20	12	-	-
	Машиновикористання	12	-	20	4	-	-
V	Проектування переробних підприємств	14	2	26	6	-	-
	Монтаж і пусконаладка	4	-	4	2	-	-
	ТО і ремонт	6	2	10	4	-	-
	Машиновикористання	6	2	10	4	-	-

Отже, з метою підвищення ефективності роботи філіалів на виробництві на підставі узагальнення набутого досвіду рекомендується:

1. Для організації філіалів кафедр на виробництві укладати договори між ВНЗ і підприємствами. Договори затверджувати сумісними наказами керівників, передбачати в них чіткий перелік зобов'язань договірних сторін у кожному філіалі.
2. Чітко обґрунтовувати вибір підприємств для організації філіалів, враховуючи спеціальність і спеціалізацію студентів, рівень розвитку виробництва на підприємстві.
3. Проводити відповідно до розробленого плану навчальні заняття на філіалах — як теоретичні, так і лабораторні, практичні із залученням провідних фахівців підприємства.
4. Використовувати філіали кафедр для проходження виробничої практики студентів, виконання ними курсових і дипломних проектів.
5. Організувати дипломне проектування на базі філіалів як реальній основі з урахуванням потреб господарств, захист таких дипломних проектів проводити на виїзних засіданнях ДЕК.
6. Контролювати впровадження у виробництво дипломних проектів, рекомендованих ДЕК.
7. Проводити сумісні наукові дослідження викладачів кафедри, студентів і фахівців господарства.
8. Крайні студентські наукові розробки представляти на внутрішньовузівські, обласні, республіканські конкурси, а також науково-практичні студентські конференції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Педагогічні технології: наука — практиці: Навчально-методичний щорічник / О. І. Кульчицька, С. О. Сисоєва, Я. В. Цехмістер; За ред. С. О. Сисоєвої. — К.: Вища школа, 2002. — Вип. 1. — 281 с.

2. Солдатенко М. Методологічні аспекти організації самостійної пізнавальної діяльності студентів // Неперервна професійна освіта. Теорія і практика: Науково-методичний журнал. — 2002. — Вип. 2 (6). — С. 24–30.
3. Войтюк Д. Г., Барабаш М. П., Михайлович Я. М., Іщенко Т. Д., Оглядничук Р. В. Комплексное проектирование по общетехническим дисциплинам // Праці IV Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та шляхи розвитку вищої технічної освіти». — К., 2002.
4. Методичні рекомендації щодо впровадження в аграрних ВНЗ України III–IV рівнів акредитації окремих нормативних і навчально-методичних матеріалів з кредитно-модульної системи організації навчального процесу / С. М. Кравченко, Т. Д. Іщенко, П. А. Демешкант та ін. — К.: Аграрна освіта, 2005. — 56 с.
5. Корушкин Е. Н. Экспериментально-теоретическое исследование системы практической подготовки студентов по механизации сельскохозяйственного производства: Автореф. дис. ... д-ра техн. наук. — Саратов, 1964. — 45 с.
6. Нагірний Ю. П. Фахова підготовка інженерів: діяльнісний підхід. — Львів: ІНВП «Електрон», 1999. — 180 с.
7. Беспалько В. П., Татур Ю. Г. Системно-методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалистов. — М.: Высшая школа, 1989. — 141 с.
8. Кьверялг А. А. Методы исследования в профессиональной педагогике. — Таллин: Валгус, 1980. — 334 с.
9. Кэмпбелл Д. Т. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях // Социально-психологический центр. — М., 1996.
10. Манько В. М., Іщенко В. В. Ступенева підготовка інженерів-механіків сільськогосподарського виробництва. — К.: Наук.-метод. центр аграрної освіти, 2005. — 506 с.
11. Модель спеціаліста. Спеціальність 31. 13 «механізація сільського господарства». Кваліфікація — «інженер-механік» / Ю. П. Нагірний, Т. П. Резніченко, Д. Г. Войтюк та ін. — К.: УДАУ, 1994. — 30 с.
12. Технические средства обучения и методика их использования / Под общ. ред. К. А. Квасневского. — М.: Колос, 1984. — 223 с.
13. Бендера І. М., Дуганець В. І. Підготовка інженерно-педагогічних кадрів в галузі механізації сільського господарства. Проблеми інженерно-педагогічної діяльності / Збірник наукових праць. Харків, 2003. — Вип. 5. — С. 76–90.
14. Дуганець В. І., Бендера І. М. Шляхи удосконалення системи підготовки педагогічних кадрів для навчальних закладів професійної освіти / Збірник наукових праць НАУ. — 2003. — Т. XV. — С. 433–444.
15. Бендера І. М. Активізація самостійної роботи студентів агроінженерних спеціальностей при здобутті освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» // Нові технології навчання: наук.-метод. Збірник. — К.: Наук.-метод. центр вищої освіти, 2004. — С. 112–119.

Андрій КУЧЕРЕНКО, Оксана МИРОПОЛЬСЬКА

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ОРГАНІВ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ

Поняття компетентності включає когнітивну, операційно-технологічну, мотиваційну, етичну, соціальну і поведінкову складові, а також результати навчання у вигляді знань та вмінь, системи ціннісних орієнтацій, звичок та політичної культури керівника органів охорони Державного кордону України. Визначено функції політичної культури у політичному житті суспільства. Виокремлено основні компоненти політичної освіти фахівців.

У результаті стрімких і радикальних змін у політичному й економічному житті нашої країни виник дефіцит професійних кадрів. На керівні посади в державних і підприємницьких структурах стали приходити недавні випускники ВНЗ. Молоді спеціалісти часто стають керівниками, не маючи достатньої теоретичної підготовки в сфері керування і практичних навичок у керівництві колективами.

Результати проведених соціологічних досліджень свідчать про незадоволеність станом взаємин усіх категорій співробітників, а в деяких випадках — і про нездатність керівників ефективно виконувати свої обов'язки, що кардинально впливає на соціально-психологічний